

Kem-31.102 FYSIKAALINEN KEMIA, MAK
Kem-31.105 FYSIKAALISEN KEMIAN PERUSTEET, PUU
1. välikoe 14.3.2005

Tehtävissä tarvittavat termodynaamisten suureiden lukuarvot etsitään monisteesta G. Fabricius, et al., Fysikaalisen kemian taulukoita, Otatieto, moniste no 548.

HUOM! Ratkaisut on perusteltava ja kaikki tehtävissä esille tulevat suureet määriteltävä. **Kiinnittäkää myös huomiota vastausten siisteyteen ja luettavuuteen.**

1.

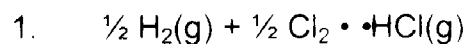
Tietyissä tilanteissa työskenneltäessä on työtilan suurin sallittu CO₂-pitoisuus 9 g m⁻³. Laske, minkä ajan kuluttua tämä pitoisuus saavutetaan 150 m³ huoneessa, jossa työskentelee 10 henkilöä.

Oletetaan, että jokainen työntekijä hengittää ulos 0,4 dm³ hiilidioksidia minuutissa (mitattuna 37 °C lämpötilassa ja 101 kPa paineessa). Työhuoneessa ei ole ilmanvaihtoa. CO₂ oletetaan ideaalikaasuksi.

2.

a)

Laske reaktion

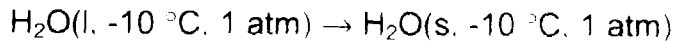
reaktioentalpia lämpötilassa 298 K seuraavista tiedoista:

	$\Delta_r H_m^\ominus(298 \text{ K}) / \text{kJ mol}^{-1}$
2. $\text{NH}_3(\text{g}) + \text{HCl}(\text{g}) + \text{aq} \rightarrow \text{NH}_4\text{Cl}(\text{aq})$	- 159.6
3. $\text{NH}_4\text{Cl}(\text{s}) + \text{aq} \rightarrow \text{NH}_4\text{Cl}(\text{aq})$	+ 16.4
4. $\frac{1}{2} \text{N}_2(\text{g}) + 1\frac{1}{2} \text{H}_2(\text{g}) \rightarrow \text{NH}_3(\text{g})$	- 46.2
5. $\frac{1}{2} \text{N}_2(\text{g}) + 2 \text{H}_2(\text{g}) + \frac{1}{2} \text{Cl}_2(\text{g}) \rightarrow \text{NH}_4\text{Cl}(\text{s})$	- 315.0

b)

Laske reaktion 1. reaktioentalpia lämpötilassa 1000 K, kun reagoivien aineiden lämpökapasiteetit oletetaan lämpötilasta riippumattomiksi vakioiksi.

3.

100.0 g alijäähtynyttä vettä jäätyy lämpötilassa $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ ja paineessa 1 atm:Laske systeemin entropian muutos ΔS .

$$C_{p,m}(\text{H}_2\text{O}, \text{l}) = 75.3\text{ J K}^{-1}\text{ mol}^{-1} \quad C_{p,m}(\text{H}_2\text{O}, \text{s}) = 38.0\text{ J K}^{-1}\text{ mol}^{-1}$$

$$\Delta_{\text{fus}}H_m^{\circ}(\text{H}_2\text{O}, 273\text{ K}) = 6.01\text{ kJ mol}^{-1}$$

4.

Kiinteän ja nestemäisen uraanitetrakloridin, UCl_4 , höyrynpaineet noudattavat yhtälöitä:

$$\log_{10} \frac{p(\text{UCl}_4, \text{s})}{\text{atm}} = 10.43 - 10412 \cdot \frac{\text{K}}{T}$$

$$\log_{10} \frac{p(\text{UCl}_4, \text{l})}{\text{atm}} = 7.24 - 7649 \cdot \frac{\text{K}}{T}$$

- Missä lämpötilassa ja paineessa ovat uraanitetrakloridin kaikki kolme olomuotoa keskenään tasapainossa?
- Onko uraanitetrakloridilla stabiilia nestemäistä olomuotoa 1 atm paineessa? Perustele vastauksesi.
- Laske uraanitetrakloridin sulamisentalpia kolmoispisteen ympäristössä.

5.

Kloroformin ja etyylietterin muodostaman liuoksen kanssa tasapainossa olevassa höyryssä mitattiin liuoksen, $x_{\text{kloroformi}}$, ja höyryn, $y_{\text{kloroformi}}$, koostumuksen funktiona tasapainohöyrynpaineen, p , arvoja lämpötilassa $17\text{ }^{\circ}\text{C}$ seuraavasti:

$x_{\text{kloroformi}}$	1	0.700	0
$y_{\text{kloroformi}}$	1	0.603	0
p / atm	0.188	0.198	0.522

Laajemman koesarjan tulosten perusteella laskettiin etyylietterin Henryn lain vakioksi $K_x = 0.163\text{ atm}$ kloroformissa.Laske kloroformin ja etyylietterin aktiivisuuskertoimet $f_{\text{kloroformi}}$ ja $\gamma_{\text{etyylietteri}}$ mooliosuuskannassa y_0 koetuloksista kloroformin mooliosuudessa

$$x_{\text{kloroformi}} = 0.700.$$

Vertailuseoksena on ideaalisen laimea liuos, jossa liuenneena aineena on etyylietteri.

Kem-31.102 FYSIKAALINEN KEMIA, MAK
Kem-31.105 FYSIKAALISEN KEMIAN PERUSTEET, PUU
1. välikoe 14.3.2005, ratkaisut

1.

CO₂-tuotto minuutissa:

$$V(\text{CO}_2) = 10 \cdot 0.4 \text{ dm}^3 \text{ min}^{-1} = 4 \text{ dm}^3 \text{ min}^{-1}$$

$$w(\text{CO}_2) = n(\text{CO}_2) \cdot M(\text{CO}_2) = [p \cdot V(\text{CO}_2) / (R \cdot T)] \cdot M(\text{CO}_2) \quad \text{ol. CO}_2 \text{ ideaalikaasu}$$

Sallittu massa CO₂ on V_{huone} · ρ_{maks}

$$\Rightarrow w(\text{CO}_2) \cdot t = V_{\text{huone}} \cdot \rho_{\text{maks}}$$

$$t = V_{\text{huone}} \cdot \rho_{\text{maks}} / w(\text{CO}_2) = V_{\text{huone}} \cdot \rho_{\text{maks}} \cdot R \cdot T / [p \cdot V(\text{CO}_2) \cdot M(\text{CO}_2)]$$

$$= 150 \text{ m}^3 \cdot 9 \text{ g m}^{-3} \cdot 8.314 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1} \cdot 310.15 \text{ K} / [101 \cdot 10^3 \text{ Pa} \cdot 4 \cdot 10^{-3} \text{ m}^3 \text{ min}^{-1} \cdot 44 \text{ g mol}^{-1}]$$

$$= \mathbf{196 \text{ min} = 3 \text{ h } 16 \text{ min}}$$

2.

a)

Yhtälöt: [- 2. + 3. - 4. + 5.] $\Rightarrow \frac{1}{2} \text{H}_2(\text{g}) + \frac{1}{2} \text{Cl}_2(\text{g}) \rightarrow \text{HCl}(\text{g})$

$$\Delta_r H_m^\circ(298 \text{ K}) = [- (-159.6) + 16.4 - (-46.2) + (-315.0)] \text{ kJ mol}^{-1} = \mathbf{-92.8 \text{ kJ mol}^{-1}}$$

b)

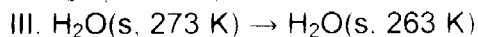
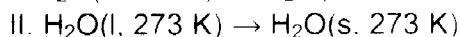
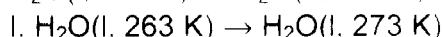
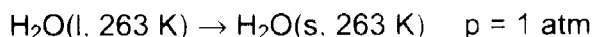
$$\Delta_r H_m^\circ(1000 \text{ K}) = \Delta_r H_m^\circ(298 \text{ K}) + \Delta C_p \cdot (1000 - 298) \text{ K}$$

Taulukoista:

$$\Delta C_p = C_p(\text{HCl}) - \frac{1}{2} \cdot C_p(\text{H}_2) - \frac{1}{2} \cdot C_p(\text{Cl}_2) = [29 - \frac{1}{2} \cdot 29 - \frac{1}{2} \cdot 34] \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1} = -2.5 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1}$$

$$\Delta_r H_m^\circ(1000 \text{ K}) = -92.8 \text{ kJ mol}^{-1} - 2.5 \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1} \cdot (1000 - 298) \text{ K} = \mathbf{-94.6 \text{ kJ mol}^{-1}}$$

3.

$$\Delta S = \Delta S_{\text{I}} + \Delta S_{\text{II}} + \Delta S_{\text{III}}$$

$$\Delta S = [C_{p,m}(\text{H}_2\text{O}, \text{l}) \cdot \ln(273 \text{ K}/263 \text{ K}) + (-\Delta_{\text{fus}} H_m^\circ)/273 \text{ K} + C_{p,m}(\text{H}_2\text{O}, \text{s}) \cdot \ln(263 \text{ K}/273 \text{ K})] \cdot n_{\text{vesi}}$$

$$\Delta S = [75.3 \cdot \ln(273/263) - 6010/273 + 38.0 \cdot \ln(263/273)] \text{ J K}^{-1} \text{ mol}^{-1} \cdot 100.0 \text{ g} / 18.015 \text{ g mol}^{-1}$$

$$= \mathbf{-114.5 \text{ J K}^{-1}}$$

4.

a)

Kolmoispisteessä neste, kiinteä, höyry tasapainossa $\Rightarrow$ höyrypaineikäyrät leikkaavat

$$\Rightarrow p(\text{UCl}_4, \text{s}) = p(\text{UCl}_4, \text{l}) = p_{\text{tr}}$$

$$10.43 - 10412 \cdot \text{K}/T_{\text{tr}} = 7.24 - 7649 \cdot \text{K}/T_{\text{tr}} \quad \Rightarrow \quad T_{\text{tr}} = \mathbf{866 \text{ K}}$$

$$\log_{10}(p_{\text{tr}}/\text{atm}) = 10.43 - 10412/866 = -1.593 \quad \Rightarrow \quad p_{\text{tr}} = \mathbf{0.026 \text{ atm}}$$

b)

Koska $p_{\text{tr}} < 1 \text{ atm}$ on UCl₄(l, 1 atm) stabiili

c)

Clausius-Clapeyron:

$$dp/dT = p \cdot \Delta H_m^\circ / (RT^2) \quad \Rightarrow \quad d \ln p / dT = \Delta H_m^\circ / (RT^2) \quad \Rightarrow \quad d \log_{10} p / dT = \Delta H_m^\circ / (\ln 10 \cdot RT^2)$$

kiinteä-höyrytasapaino:

$$\Delta_{\text{sub}} H_m^\circ = \ln 10 \cdot RT^2 \cdot (d \log_{10} p / dT) = \ln 10 \cdot RT^2 \cdot (10412 \text{ K}/T^2) = \ln 10 \cdot R \cdot 10412 \text{ K} = 199 \text{ kJ mol}^{-1}$$

neste-höyrytasapaino:

$$\Delta_{\text{vap}} H_m^\circ = \ln 10 \cdot RT^2 \cdot (d \log_{10} p / dT) = \ln 10 \cdot RT^2 \cdot (7649 \text{ K}/T^2) = \ln 10 \cdot R \cdot 7649 \text{ K} = 146 \text{ kJ mol}^{-1}$$

$$\Rightarrow \Delta_{\text{fus}} H_m^\circ = \Delta_{\text{sub}} H_m^\circ - \Delta_{\text{vap}} H_m^\circ = (199 - 146) \text{ kJ mol}^{-1} = \mathbf{53 \text{ kJ mol}^{-1}}$$

Kem-31.102 FYSIKAALINEN KEMIA, MAK
Kem-31.105 FYSIKAALISEN KEMIAN PERUSTEET, PUU
1. välikoe 14.3.2005, ratkaisut

5.

Liuotin (kloroformi):

$$p_K = a_K \cdot p_K^* = f_K \cdot x_K \cdot p_K^*$$

$$f_K = p_K / (x_K \cdot p_K^*) = y_K \cdot p / (x_K \cdot p_K^*) = 0,603 \cdot 0,198 \text{ atm} / (0,700 \cdot 0,188 \text{ atm}) = \mathbf{0,907}$$

Liuennut aine (etyylieetteri):

$$p_E = K_x \cdot a_E = K_x \cdot \gamma_E \cdot x_E$$

$$\gamma_E = p_E / (K_x \cdot x_E) = (1 - y_K) \cdot p / (K_x \cdot (-x_K)) = (1 - 0,603) \cdot 0,198 \text{ atm} / (0,163 \text{ atm} \cdot (1 - 0,700)) = \mathbf{1,607}$$